

همایش ملی مطالعات و پژوهش های علمی علوم انسانی

نهاد برگزار کننده همایش: موسسه قانون یار با حمایت معنوی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه
سردبیر علمی و مسئول برگزاری همایش: دکتر بهنام اسدی شماره مجوز: ۴۸۵۳-۷۸۸۶۴
سال برگزاری همایش: ۱۳۹۷ شماره مقاله: ۸۹۵/۸۲۶ رده بندی کنفرانس: ب ۵۰۳/۲

رسیدگی به جرایم دو وجهی در نظام حقوقی انگلستان

مهدی ولی زاده

چکیده

با توجه به اهمیت مقوله جرم و واکنش متقابل در برابر آن به عنوان کیفر و مهم بودن توجه به این امر که بعد از تحقق بزه مراجع متعددی صلاحیت رسیدگی و تعیین مجازات نسبت به جرایم مختلفی که ارتکاب یافته است را دارند. در این راستا باید خاطر نشان کرد که در یک تقسیم بندی کلی که از جرایم در حقوق انگلستان وجود دارد که عبارتند از جرایم اختصاری، جرایم قابل کیفرخواست و دسته دیگری تحت عنوان جرایم دو وجهی و ماهیت این گونه جرایم مبنی بر اینکه شیوه رسیدگی به این دسته از جرایم تنها محدود به یک مرجع قضایی خاص نمی باشد و در مواردی این اختیار برای متهم لحاظ شده است که می تواند مرجع دیگری را برای رسیدگی به اتهام مطروحه خویش انتخاب نماید تا رسیدگی در آن مرجع انجام پذیرد، لازم دیده شد تا بررسی هایی در این خصوص و نحوه رسیدگی در دادگاه های صلح و دادگاه های جزا در مورد جرایم دو وجهی که در مواردی که دادگاه صلح خود را صالح میبند متهم می تواند درخواست نماید تا پرونده وی در دادگاه جزا مورد رسیدگی قرار بگیرد و اینکه چنانچه دادگاه صلح تشخیص دهد که پرونده باید در دادگاه جزا مورد رسیدگی قرار بگیرد، در این حالت متهم مکلف به پذیرش است و اختیاری در خصوص تعیین مرجع رسیدگی ندارد، انجام پذیرد.

واژگان کلیدی: جرایم اختصاری، جرایم قابل کیفرخواست، جرایم دو وجهی،

دادگاه صلح، دادگاه جزا

بخش اول: کلیات

از ابتدای شکل‌گیری جوامع انسانی، بشر همواره با پدیده جرم به عنوان یک مقوله انکار ناپذیر همراه بوده است که از همان ابتدا نیز تلاش‌های گسترده‌ای در جهت مقابله و پیشگیری از وقوع آن صورت پذیرفت. با پیشرفت جوامع بشری و در کنار آن تحولات کیفری که در طی زمان پدیدار گشت امروزه شاهد آن هستیم که نظام‌های حقوقی متفاوتی در دنیا وجود دارد که هر کدام به نوعی در تلاش هستند که با توجه به اصول حقوقی در صدد اجرای عدالت و برقراری نظم اجتماعی برآیند. یکی از نظام‌های حقوقی که امروزه در تعدادی از کشورها حاکم است و در یک تقسیم‌بندی کلی از نظام‌های حقوقی در مقابل حقوق نوشته قرار می‌گیرد، حقوق نانوشته یا همان نظام کامن‌لا می‌باشد. به طور کلی در حدود ۱۵۰ کشور از نظام حقوق نوشته پیروی می‌کنند، در حالی که تنها ۸۰ کشور تابع نظام کامن‌لا هستند.^۱ ریشه شکل‌گیری نظام حقوقی کامن‌لا را باید در تاریخ نظام سلطنتی انگلستان جستجو کرد که در آن «دستورات شاهی» مبنایی برای اجرای عدالت در زمان خود بود. از آنجایی که این دستورات با توجه به ماهیت و تعداد، در همه موارد قابل استفاده نبوده و تمامی دغدغه‌های عدالت را مرتفع نمی‌ساخت، به تدریج دادگاه‌های انصاف ایجاد گردیدند که دادخواهی افراد را استماع کرده و بر اساس اصول مساوی برگرفته از منابع مختلف، نظیر (حقوق روم و حقوق طبیعی) نسبت به صدور آراء و توصیه‌هایی جهت جبران این نقیصه اقدام می‌کردند. به تدریج که تصمیمات این دادگاه‌ها گردآوری و منتشر گردیدند، منابعی برای استاد سایر محاکم فراهم گردیده و به تدریج کامن‌لا (حقوق عرفی) ایجاد گردید.^۲ در نظام کیفری انگلستان دو دادگاه در فرایند رسیدگی و تعیین مجازات مداخله می‌کنند: دادگاه صلح^۳ و دادگاه جزا^۱. تقریباً همه

^۱ مهر، نسرین، نظام حقوقی انگلستان، انتشارات میزان، تهران، ۱۳۹۴، ص ۱۵

^۲ همان، ص ۱۵ و ۱۶

^۳ Magistrates court.

پرونده‌ها ابتدا در دادگاه صلح مطرح شده و عمده آنها در همین دادگاه حل و فصل می‌شوند.^۲ دادگاه‌های صلح که به اتهام‌های کم‌اهمیتی مانند جرایم سبک علیه آسایش (نظم) عمومی رسیدگی می‌کنند، تقریباً به تمامی پرونده‌های نوجوانان نیز می‌رسند. در این دادگاه‌ها جرایم اصولاً به صورت اختصاری رسیدگی می‌شوند. دادگاه‌های صلح می‌توانند تا حداکثر یک سال حبس و ۵۰۰۰ پوند جزای نقدی حکم صادر کنند. از سوی دیگر دادگاه‌های کیفری به جرایم شدید قابل کیفرخواست مانند قتل و تجاوز به عنف رسیدگی می‌کنند. گونه سوم جرایم، یعنی جرایم دو وجهی، مانند جرم سرقت، دارای ماهیت نسبتاً شدیدی بوده که هم در دادگاه کیفری و هم در دادگاه صلح قابل محاکمه هستند. جرایم دو وجهی امروزه بحث‌های زیادی را از نظر رسیدگی با حضور هیئت منصفه برانگیخته است. متهمینی که به اتهام جرایم دو وجهی مورد تعقیب قرار می‌گیرند، در صورت تصمیم دادگاه صلح مبنی بر محاکمه در این دادگاه، می‌توانند دادگاه کیفری را برای محاکمه خود انتخاب نمایند. برخلاف اعتقاد عمومی که به موجب آن تعداد زیادی از پرونده‌های جرایم دو وجهی در دادگاه کیفری محاکمه می‌شوند، در عمل پرونده‌ها از دادگاه صلح به دادگاه کیفری ارجاع می‌شوند؛ به عبارت دیگر، متهم در عمل نسبت به انتخاب دادگاه کیفری نقشی نداشته است.^۳

بخش دوم: مفهوم جرم و تقسیم‌بندی جرایم

در این قسمت ابتدا به ارائه توضیحاتی مختصر در خصوص مقوله جرم و تقسیم‌بندی که از جرایم در نظام کیفری انگلستان به عمل آمده است می‌پردازیم. در هر جامعه‌ای متناسب با فرهنگ و ارزش‌های حاکم بر آن جامعه مجموعه‌ای از قوانین و مقررات برای صیانت

^۱ Crown court

^۲ مهرا، نسرین، کیفر و چگونگی تعیین آن در فرایند کیفری انگلستان (با تکیه بر کارکردهای کیفر)، مجله تحقیقات

حقوقی، شماره ۱۳۷، تابستان ۱۳۸۶، ص ۵۵

^۳ همان، ص ۵۷

از حقوق افراد و نظم حاکم بر آن جامعه وضع شده است. در بحث مفهوم جرم باید متذکر شد که دسته‌ای از جرایم که تحت عنوان جرایم طبیعی از آنها یاد می‌شود اصولاً در همه جوامع و دولت‌ها مورد پذیرش قرار گرفته‌اند و برای آنها ضمانت اجرای مختلفی تعبیه گشته است. جرایم دیگری که طیف وسیعی را نیز شامل می‌شوند اصولاً با توجه به شرایط حاکم بر هر جامعه و با گذر زمان دستخوش تغییرات می‌شوند و قانون‌گذار با توجه به نیاز روز جامعه اقدام به جرم‌انگاری یا جرم‌زدایی می‌نماید. در نظام کیفری انگلستان، تقسیم بندی که از جرایم صورت گرفته است به این ترتیب می‌باشد که نوع اول تحت عنوان جرایم اختصاری، نوع دوم با عنوان جرایم قابل کیفرخواست و نوع دیگری نیز وجود دارد که با عنوان جرایم دو وجهی شناخته می‌شوند.

بند اول: جرایم اختصاری

جرایم اختصاری یا بدون کیفرخواست که قابل رسیدگی در دادگاه‌های صلح، بدون حضور قاضی حرفه‌ای و هیئت منصفه می‌باشند، جرایمی را شامل می‌شود که مجازات آنها تا ۱۲ ماه حبس و یا ۵۰۰۰ پوند جزای نقدی باشد. عمده این جرایم نیز شامل ضرب و جرح‌های عادی و کم‌اهمیت، خسارت جزایی کمتر از ۲۰۰۰ پوند و تخلفات راهنمایی و رانندگی است که به شیوه‌ای سریع و ساده رسیدگی می‌شود.^۱

جرایم قابل محاکمه به صورت اختصاری بیشتر شامل موارد ذیل است:

- ۱- ضرب و جرح‌های عادی و کم‌اهمیت؛
- ۲- خسارت جزایی کم‌تر از ۲۰۰۰ پوند؛

^۱ مهرا، نسرین، جهانی، بهزاد، دستگیری شهروندی در حقوق ایران و انگلستان، پژوهش حقوق کیفری، سال چهارم،

۳- تخلفات رانندگی؛

۴- رانندگی در حال ممنوعیت از رانندگی؛ کسی که در حال رانندگی الککل مصرف کند و برای مدتی از رانندگی محروم می شود.^۱

یکی از مسائلی که در راستای رسیدن به اهداف کیفر مورد توجه می باشد در کنار قطعیت اجرای مجازات، بحث سرعت در رسیدگی می باشد. نظام های حقوقی به منظور تامین سرعت در رسیدگی های کیفری، ساز و کارهای مختلفی را پیش بینی کرده اند که از جمله می توان به شیوه رسیدگی اختصاری یا بدون کیفرخواست اشاره کرد. این تدابیر و رویه عمدتاً در خصوص جرایم کم اهمیت یا همان جرایم اختصاری می باشند، زیرا تسریع رسیدگی در جرایم مهم یعنی جرایمی که مجازات های حبس طولانی یا اعدام دارد به لحاظ اهمیت و پیچیدگی طبع قضایی آنها محتاج به رسیدگی مفصل است.^۲ در تعریف دادرسی بدون کیفرخواست در نظام حقوقی انگلستان آمده است که: «یک دادرسی بدون هیئت منصفه که به یک شیوه نسبتاً ساده و سریع، یک اختلاف را حل می کند یا پرونده ای را فیصله می دهد».^۳ در متون حقوقی انگلیسی، مفهوم دادرسی اختصاری در تبیین مفهوم جرایم اختصاری مورد توجه قرار گرفته، به نحوی که در تعریف جرایم اختصاری آمده است: «این جرایم بدون حضور هیئت منصفه مورد رسیدگی قرار می گیرند، از جمله جرایم رانندگی سبک، ضرب و جرح معمولی و غیره».^۴ به عبارت دیگر جرایم اختصاری در نظام حقوقی انگلستان به جرایمی گفته می شود که مبتنی بر یک دادرسی اختصاری

^۱ مهر، نسرین، دانشنامه حقوق کیفری انگلستان، انتشارات میزان، تهران، ۱۳۹۲، ص ۳۰۹

^۲ خزانی، منوچهر، فرایند کیفری (مجموعه مقالات)، تهران، گنج دانش، ۱۳۷۷، ص ۱۵۶

^۳ Garner, Bryan, Blacks law dictionary, Thamson, 3 ed, west, 2011, p 568.

^۴ هیات پژوهشگران کاو اندیش، نظام حقوقی انگلستان، ترجمه نسرین مهر، تهران، میزان، ۱۳۸۷، ص ۱۱۶

مورد رسیدگی قرار می‌گیرند. در ادامه برای ملاحظه بهتر کلیاتی از جرایم اختصاری، نکات عمده و مهم این جرایم در قالب جدول ارائه می‌دهیم.

جدول شماره (۱): جرایم اختصاری^۱

جرایم اختصاری	به عنوان نمونه بیشتر جرایم رانندگی
	جرایمی هستند که دارای کمترین شدت هستند
	معمولا رسیدگی با حضور سه قاضی غیر حرفه‌ای دادگاه صلح صورت می‌گیرد.
	رسیدگی بدون هیئت منصفه صورت می‌گیرد.

بند دوم: جرایم قابل کیفرخواست

در طبقه بندی جرایم در نظام حقوقی انگلستان، جرایم قابل کیفرخواست جزء جرایم شدید و مهم می‌باشند که رسیدگی به آنها با حضور هیئت منصفه صورت می‌گیرد. در توضیح بیشتر باید گفت جرایم قابل کیفرخواست شامل جرایمی مانند قتل عمد و تجاوز به عنف می‌باشند که توسط یک قاضی حرفه‌ای و هیئت منصفه در دادگاه جزا^۲ محاکمه می‌شوند. نکته دیگری که در این راستا باید به آن توجه نمود این است که در پرونده‌های مربوط به جرایم قابل کیفرخواست در خصوص مسائلی مانند معاضدت حقوقی و آزادی بر مبنای وثیقه یا کفالت، قضات دادگاه‌های صلح رسیدگی می‌نمایند و سپس متهم برای

^۱ مهرا، نسرين، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۱۸

^۲ Crown court

محاكمه به دادگاه جزایی فرستاده می شود.^۱ در خصوص اهمیت جرایم قابل کیفرخواست باید توجه داشت که مطابق بند ۱ ماده ۲۴ قانون عدالت کیفری ۱۹۶۷ م (criminal justice Act ۱۹۶۷)، مقام قضایی می تواند از ابتدا دستور جلب متهم را در خصوص جرایم منجر به کیفرخواست یا جرایمی که مجازات آنها حبس است صادر کند.^۲ مطلب مهم دیگری که در خصوص جرایم قابل کیفرخواست شایسته توجه می باشد این است که در نظام حقوقی انگلستان در بحث امکان مداخله شهروندان در خصوص دستگیری متهمان از حیث نوع جرم باید خاطر نشان کرد بر اساس ماده ۲۴ قانون پلیس و ادله کیفری انگلستان، شرط اول برای مداخله شهروندان و دستگیری متهمان، آن است که جرم مزبور در زمره جرایم قابل دستگیری باشد. برای اولین بار قانون کیفری ۱۹۶۷ جرایم را به دو دسته جرایمی که درمورد آن ها اختیار دستگیری بدون حکم وجود داشت و جرایمی که چنین اختیاری وجود نداشت تقسیم کرد. شایان ذکر است جرایم قابل دستگیری به جرایمی اطلاق می شود که مجازات آن را قانون، منجزا تعیین کرده و مرتکب را می توان بدون قرار بازداشت، دستگیر کرد. مثال هایی که برای این قبیل جرایم می توان برشمرد از جمله جرم قتل عمد که مجازات آن حبس ابد است و یا جرمی که دربردارنده ایراد خسارت کیفری به اموال باشد (به جز آتش سوزی) و یا سایر جرایم خاص مانند جرایم گمرکی یا برخی جرایم جنسی مانند قدم زدن زنان روسپی در خیابان به منظور جلب مشتری می باشد.^۳ در حال حاضر ماده ۱۱۰ قانون پلیس و جرایم سازمان یافته شدید مصوب ۲۰۰۵، جایگزین ماده ۲۴ قانون پیش گفته شده است. به طور خلاصه این قانون اختیارات موجود

^۱ مهرا، نسرین، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۲۰

^۲ شاکری، ابوالحسن، بابایی شاهاندرستی، سید بهامین، اجرای دستور جلب در حقوق ایران بانگاهی به حقوق

انگلستان، مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۷، شماره ۱، بهار و تابستان ۹۵، صفحات ۲۲۴-۲۰۵

^۳ مهرا، نسرین، جهانی، بهزاد، دستگیری شهروندی در حقوق ایران و انگلستان، ص ۵۸-۳۵

را حفظ و در برخی موارد آن ها را گسترش داد؛ به گونه ای که کاربرد آن را از جرایم قابل دستگیری به همه جرایم با کیفرخواست، توسعه داد؛ بنابراین شهروندان ممکن است بدون حکم بازداشت، شخصی که در حال ارتکاب یا به دلایل معقول، متهم به ارتکاب یک جرم با کیفرخواست را دستگیر نمایند.^۱ نکات کلی جرایم قابل کیفرخواست را در قالب جدول ذیل ارائه می شود.

جدول شماره (۲): جرایم قابل کیفرخواست^۲

جرایم قابل کیفرخواست	به عنوان نمونه قتل عمد، تجاوز به عنف، سرقت به عنف
	شدیدترین جرایم هستند
	محاكمه با حضور هیئت منصفه صورت می گیرد.
	در دادگاه کیفری رسیدگی می شود.

بند سوم: جرایم دو وجهی

این جرایم اساساً قابل کیفرخواست هستند (بدین معنا که مجازات قانونی آنها بیش از ۱۲ ماه حبس یا ۵۰۰۰ پوند جزای نقدی است). اما به موجب قانون مصوبه دو وجهی شناخته می شوند و می توانند در دادگاه صلح و یا دادگاه جزایی مورد رسیدگی قرار گیرند. تعیین اینکه این جرایم در دادگاه صلح به شیوه اختصاری مورد رسیدگی قرار گیرند یا در دادگاه جزایی به شیوه جرایم قابل کیفرخواست، با دادگاه صلح است.^۳ برای سال ها این حق برای

^۱ همان، ص ۴۳

^۲ مهران، نسرین، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۱۹

^۳ مهران، نسرین، دانشنامه حقوق کیفری انگلستان، ص ۱۸۰

متهم وجود داشت که شیوه محاکمه در ارتباط با یک جرم خاص را خود انتخاب کند. به عبارت دیگر زمانی که فردی متهم به یک جرم دو وجهی می شود، ممکن است محاکمه در دادگاه صلح را انتخاب کند یا اینکه محاکمه در دادگاه جزا با حضور هیئت منصفه را بخواهد.^۱ جرایم قابل محاکمه به صورت دو وجهی عبارتند از: ۱- تمامی جرایمی که در جدول شماره یک قانون دادگاه های صلح ۱۹۸۰ به عنوان جرم دو وجهی ذکر شده اند، یا ۲- جرایمی که به موجب سایر قوانین مصوب پارلمان، دو وجهی شناخته می شوند. چنین جرایمی از نظر تعداد بسیار بوده و به عنوان نمونه شامل مزاحمت عمومی، جرایم خاص علیه اشخاص نظیر تهدید به قتل و ایراد ضرب و جرح با مقاومت در برابر دستگیری و برخی از جرایم جنسی نظیر نزدیکی غیر قانونی با یک دختر زیر ۱۶ سال.^۲ به عبارت دیگر در توضیح بیشتر باید گفت جرم دو وجهی، جرمی است که تحت شرایطی، هم در دادگاه مجستريت (دادگاه صلح) و هم در دادگاه جزای انگلستان قابل رسیدگی است.^۳ در یک نمای کلی می توان عمده نکات مربوط به جرایم دو وجهی را در قالب جدول ذیل برشمرد.

جدول شماره (۳): جرایم دو وجهی^۴

جرایم دو وجهی	به عنوان نمونه سرقت و ضرب و جرح
	جرایمی شدیدتر از جرایم اختصاری

^۱ همان، ص ۱۸۰

^۲ همان، ص ۱۸۰

^۳ اسپراک، جان، چگونگی تعیین مجازات در دادگاه های انگلستان، سبزواری نژاد، حجت، تعالی حقوق، سال

چهارم، شماره ۱۵، بهمن و اسفند ۱۳۹۰، ص ۱۵۰

^۴ مهرا، نسرين، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۱۹

متهم می تواند محاکمه با حضور هیئت منصفه را تقاضا کند.	
رسیدگی در دادگاه های صلح یا دادگاه کیفری صورت می گیرد.	

بخش سوم: شیوه رسیدگی به جرایم دو وجهی

با توجه به ماهیت خاص و دوگانه این دسته از جرایم و بررسی این موضوع که فرایند رسیدگی در خصوص جرایم دو وجهی تنها ناظر به یک مرجع رسیدگی نمی باشد. در توضیح بیشتر باید بیان کرد اگر جرایم دو وجهی توسط اشخاص بزرگسال ارتکاب یابند قابل محاکمه بر اساس کیفرخواست یا و یا به صورت اختصاری هستند. اگر جرم به موجب قانون دادگاه های صلح مصوب ۱۹۸۰ و دو وجهی محسوب شود، دادگاه صلح با توجه به اظهارات وکیل دادستانی و وکیل متهم و لحاظ دیگر شرایط مانند سابقه متهم، شدت جرم ارتكابی، اوضاع و احوالی که در آن جرم ارتكاب یافته است، و اختیارات دادگاه صلح در زمینه مجازات یعنی ۵۰۰۰ پوند جزای نقدی و یک سال حبس در مورد محاکمه آن بر اساس کیفرخواست یا به صورت اختصاری اتخاذ تصمیم می نماید. اگر دادگاه صلح تصمیم بگیرد که جرم به صورت اختصاری قابل محاکمه است در این صورت تصمیمش را به متهم اعلام می کند. متهم می تواند این تصمیم دادگاه را بپذیرد و یا محاکمه توسط هیئت منصفه در دادگاه کیفری را ترجیح بدهد که در مورد اخیر پرونده را پس از انجام رسیدگی انتقالی به منظور حصول اطمینان از کفایت ادله علیه وی به دادگاه کیفری ارجاع می کند. اما اگر دادگاه صلح محاکمه بر اساس کیفرخواست را مناسب تشخیص دهد،

دیگر متهم اختیاری برای مخالفت با این تصمیم ندارد و پرونده برای محاکمه توسط هیئت منصفه به دادگاه کیفری ارجاع می شود.^۱

همانطور که اشاره گردید تحت شرایطی می توان جرایم دو وجهی را هم در دادگاه صلح و یا در دادگاه کیفری مورد رسیدگی قرار داد، لذا لازم است که شیوه رسیدگی هم در دادگاه صلح و هم در دادگاه کیفری را به تفکیک مورد بررسی و مطالعه قرار دهیم.

بند اول: دادگاه صلح

دادگاه صلح اولین بار در سال ۱۱۹۵ و به دستور ریچارد اول تشکیل شد. در آن زمان به قضات آن دادگاه ها، «نگهبانان صلح» می گفتند و امروزه به آنان قضات صلح می گویند. در حال حاضر بیش از ۳۰۰۰۰ قاضی صلح فاقد سواد حقوقی در ۷۰۰ دادگاه کار می کنند. این دادگاه ها به عنوان یک مرجع دارای صلاحیت اختصاری تعریف شده اند که تحت نظر دو یا چند قاضی صلح به رسیدگی می پردازند. در دادگاه صلح هر پرونده به وسیله حداقل دو قاضی صلح (قضات غیر حرفه ای و افتخاری) یا به وسیله یک قاضی حرفه ای حقوق بگیر مورد رسیدگی قرار می گیرد. قضات صلح به وسیله دولت منصوب می شوند و هیچ گونه حقوقی نمی گیرند؛ این قضات صرفاً هزینه های ناشی از کار خود را دریافت می کنند. آنها در سن ۷۰ سالگی بازنشسته می شوند و غالباً از طبقه خاصی هستند. محاکمات در دادگاه صلح به جز در مواردی که به جرایم اطفال رسیدگی می کنند علنی است. منشی های دادگاه صلح به عنوان مشاوران حقوقی قضات صلح هستند.^۲ تقریباً ۹۸ درصد از تمامی جرایم کیفری در دادگاه های صلح مورد رسیدگی قرار می گیرد. وجود قضات غیر حرفه ای دادگاه صلح برای سیستم حیاتی است، چرا که یک سیستم عدالت ارزان و سریع را ارائه می کنند. قضات غیر حرفه ای دادگاه های صلح توسط وزارت امور اساسی اداره می

^۱ مهرا، نسرین، کیفر و چگونگی تعیین آن در فرایند کیفری انگلستان (با تکیه بر کارکردهای کیفر)، ص ۵۷

^۲ مهرا، نسرین، دانشنامه حقوق کیفری انگلستان، ص ۲۳۴

شوند و مقررات حاکم بر طریقه سازمان دهی این دادگاه‌ها در حال حاضر در قانون دادگاه‌های ۲۰۰۳ گنجانده شده است.^۱ قانون دسترسی به عدالت ۱۹۹۹^۲ اصطلاح «قضات حرفه‌ای دادگاه صلح»^۳ را به عنوان جایگزین عنوان «Stipendary Magistrate» ایجاد کرد و تمامی این قضات را به عنوان قضاتی که حق تشکیل محکمه به تنهایی را دارند مجدداً سازماندهی کرد. قضات حرفه‌ای دادگاه صلح حقوق بگیر بوده و معمولاً از وکلا و یا مشاوران حقوقی هستند. ایشان ریاست دادگاه‌های صلح شلوغ را در مواردی که استفاده از قضات غیر حقوقی عملی نیست، بر عهده دارند؛ این قضات می‌توانند به تنهایی دادگاه را اداره کنند.^۴ قضات غیر حرفه‌ای دادگاه صلح تنها در صورتی می‌توانند تشکیل محکمه دهند که یک منشی واجد صلاحیت جهت کمک در اختیار داشته باشند. این منشی در مورد قانون و رویه به قضات مشاوره می‌دهد اما مجاز به دخالت در تصمیمات ایشان نیست. این منشی، حقوق بگیر بوده و معمولاً از وکلا یا مشاوران حقوقی می‌باشد.^۵ از نیمه دوم قرن نوزدهم، قضات صلح مختار به استماع بعضی پرونده‌های قابل محاکمه به صورت کیفرخواست شدند. امروزه هنوز دسته‌ای از جرایم دو وجهی وجود دارد که می‌توانند به صورت اختصاری در دادگاه صلح و یا براساس کیفرخواست در دادگاه جزا محاکمه شوند. (جرم متداول از این نوع سرقت‌های پیش پا افتاده است) در ۷۵٪ موارد، افراد، محاکمه اختصاری را انتخاب می‌کنند.^۶ ضمیمه ۳ قانون کیفری مصوب ۱۹۷۷ بیش از هفتاد جرم را که به هر دو طریق، یعنی با کیفرخواست و به نحو اختصاری قابل رسیدگی هستند، نام می‌برد. در این گونه جرایم قضات صلح به متهم پیشنهاد می‌کنند که رسیدگی

^۱ مهر، نسرین، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۰۰

^۲ Access to Justice Act 1999

^۳ District judge (Magistrate court)

^۴ مهر، نسرین، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۰۱

^۵ همان، ص ۱۰۱

^۶ مهر، نسرین، دانشنامه حقوق کیفری انگلستان، ص ۲۳۴

در دادگاه جزا یا خود آنها را انتخاب کنند. اگر متهم رسیدگی توسط دادگاه صلح را انتخاب کند، قضات صلح در همان مکان و زمان یعنی به طور اختصاری به جرم، رسیدگی می‌کنند و اگر متهم رسیدگی در دادگاه جزا را برگزیند، قضات صلح به عنوان یک دادگاه تحقیق مقدماتی، به قضاوت می‌نشینند.^۱ مطلب مهمی که لازم است به آن اشاره شود، در خصوص اقرار به مجرمیت و اینکه این اقرار چه تاثیری در میزان مجازات و تخفیفی که مرجع رسیدگی برای متهم در نظر خواهد گرفت، دارد. اصل آن است که هرچه تخفیف به جهت اقرار به مجرمیت بیش تر باشد، اقرار به مجرمیت زودتر انجام می‌گیرد. این موضوع ریشه در تصمیمات دادگاه استیناف دارد. به عنوان مثال دادگاه استیناف در پرونده رافرتی^۲ تاکید کرد در جرایمی که به صورت دو وجهی رسیدگی می‌شوند اولین مرحله ای که متهم در آن می‌تواند اقرار به مجرمیت نماید، دادگاه مجستری (دادگاه صلح) است که دفاع متهم در آن استماع می‌شود. اگر متهم در این مرحله به مجرمیت اقرار نماید، نسبت به فردی که جرم وی با کیفرخواست در دادگاه جزا که با تاخیر صورت می‌گیرد، رسیدگی می‌شود، استحقاق بیشتری برای تخفیف مجازات خواهد داشت.^۳

بند دوم: ترکیب دادگاه های صلح

بین دو تا هفت قاضی صلح ممکن است جهت محاکمه در دادگاه صلح حاضر باشند. معمولاً دادگاه متشکل از سه قاضی صلح غیر حرفه ای و یا یک قاضی حرفه ای دادگاه صلح است.^۴ قضات دادگاه صلح اختیار زندانی کردن محکوم تا ۱۲ ماه و یا محکوم کردن وی به پرداخت جزای نقدی تا ۵۰۰۰ پوند را دارند، به علاوه این قضات اختیار صدور

^۱ همان، ص ۲۳۴

۱۳ | ^۲ Rafferty (1998) 2 Cr App R (S) 449

^۳ اسپراک، جان، چگونگی تعیین مجازات در دادگاه های انگلستان، ص ۱۴۹ و ۱۵۰

^۴ مهرا، نسرین، نظام حقوقی انگلستان، ص ۱۲۱

قرارهای خدمات اجتماعی متنوع را نیز دارا هستند. اختیار تعیین مجازات تمامی دادگاه‌ها در حال حاضر مشمول قانون عدالت کیفری ۲۰۰۳ است.

دادگاه جزا: این دادگاه در سال ۱۹۷۱ تاسیس شد و جانشین دادگاه‌های موسوم به Assises و Quarter sessions گردید. این دادگاه دارای صلاحیت نا محدود برای رسیدگی به جرایم قابل کیفرخواست می‌باشد و به علاوه نقش دادگاه تجدیدنظر برای آرای صادره توسط دادگاه‌های صلح را بر عهده دارد. رسیدگی در این دادگاه توسط اعضای هیئت منصفه و یک قاضی حرفه‌ای انجام می‌گیرد.^۱ پیش از سال ۱۹۷۱ بیشتر جرایم جدی قابل کیفرخواست در دادگاه‌های فصلی رسیدگی می‌شدند و به جرایمی که آنچنان جدی نبودند، توسط یک قاضی دادگاه صلح یا دادگاهی متشکل از قضات دادگاه‌های صلح در مجمع فصلی قضات صلح رسیدگی می‌شد. این دادگاه‌ها، در حقیقت دادگاه‌های جزایی اصلی را تشکیل می‌دادند. دادگاه‌های یاد شده به طور مداوم تشکیل نمی‌شدند و معمولاً در جاهایی که جمعیت زیادی وجود نداشت، تشکیل نمی‌شدند. این سیستم بسیار نامطلوب بود زیرا قضات این دادگاه‌ها بیشتر وقت خود را در مسافرت می‌گذارند و بسیاری از متهمین، مدتی طولانی را در حبس به انتظار محاکمه سپری می‌کردند. چون اقتدار مرکزی وجود نداشت، این قضات به نقاط مختلف می‌رفتند تا اقتدار شاه را ترویج کنند.^۲ متعاقب گزارش کمیسیون سلطنتی مربوط به دادگاه‌های فصلی و مجمع فصلی قضات صلح، و توصیه تغییر نظام ایالتی قدیم و تجدید سازمان فراگیر محاکم، دادگاه‌های مذکور در سال ۱۹۷۱ حذف شدند و به جای آنها دادگاه جزا به وجود آمد. این دادگاه، به عکس دادگاه صلح، یک دادگاه محلی نیست بلکه دادگاه مجزایی است که در ۹۰ مرکز مختلف تشکیل می‌شود. هر مرکز به ۳ بخش تقسیم شده است که به آن Tier

^۱ مهر، نسرین، دانشنامه حقوق کیفری، ص ۱۲۶

^۲ همان، ص ۱۲۶ و ۱۲۷

گفته می‌شود. بنابراین سه بخش First Tier, Second Tier, Third Tier در مرکز وجود دارد. در بخش اول، قضات دادگاه عالی می‌نشینند و پرونده‌های کیفری سنگین‌تر را مورد رسیدگی قرار می‌دهند. در بخش دوم، قضات دادگاه جزا به همراه قضات دادگاه عالی می‌نشینند و به پرونده‌های کیفری رسیدگی می‌کنند. در بخش سوم، قضات دادگاه جزا به همراه بعضی قضات نیمه وقت پرونده‌های کیفری را بررسی می‌کنند.^۱

جرایم قابل رسیدگی در دادگاه جزا به چهار دسته تقسیم می‌شوند:

الف- جرایم دسته اول شدیدترین جرایم هستند و شامل جرایمی هم چون خیانت به مملکت و قتل عمد می‌باشند و معمولاً توسط قضات دادگاه عالی در Tier یک رسیدگی می‌شوند. در مواردی مانند شروع به ارتکاب جرم، پرونده برای رسیدگی به قاضی تمام وقت دادگاه جزا ارائه می‌شود. این قضات توسط رئیس دادگاه عالی مورد تایید قرار گرفته‌اند.^۲

ب- جرایم دسته دوم شامل قتل غیر عمد و تجاوز به عنف که به صورت بالا در مواردی توسط قضات دادگاه عالی و در مواردی توسط قضات دادگاه جزا که به وسیله رئیس دادگاه‌های عالی صالح شناخته شده‌اند، مورد رسیدگی قرار می‌گیرند.^۳

پ- جرایم دسته سوم کلیه جرایم قابل کیفرخواست است، غیر از جرایم فوق که از ارجاع آنها به قضات دادگاه عالی معمول تر است.^۴

^۱ همان، ص ۱۲۷

^۲ همان، ص ۱۲۷

^۳ همان، ص ۱۲۷

^۴ همان، ص ۱۲۷

ت- جرایم دسته چهارم شامل سرقت به عنف، صدمات بدنی شدید و دیگر جرایم دو وجهی است که به صورت معمول توسط قضات دادگاه عالی رسیدگی می‌شوند و معمولاً قضات دادگاه جزا و یا قضات نیمه وقت دادگاه جزا رسیدگی می‌کنند.^۱

قضات دادگاه جزا از میان وکلای^۲ با ۱۰ سال سابقه کار یا از میان قضات نیمه وقت دادگاه جزا^۳ انتخاب می‌شوند. آنها وکلایی با حداقل ۳ سال سابقه کار هستند و به صورت قضات نیمه وقت به کار قضاوت منصوب می‌شوند.^۴

دادگاه جزا کلیه پرونده‌هایی را که متضمن محاکمه بر اساس کیفرخواست هستند، مورد رسیدگی قرار می‌دهد. هم چنین این دادگاه مرجع تجدینظر از احکام دادگاه‌های صلح که به صورت اختصاری مورد رسیدگی قرار گرفته‌اند نیز می‌باشد. این دادگاه در رسیدگی به عنوان تجدیدنظر حق تایید، لغو و یا تغییر هر قسمتی از رای تحت تجدیدنظر را داراست.^۵ در مورد زمان محاکمه در این دادگاه، در سال ۲۰۰۱ ارقام نشان داده است که متوسط زمان محاکمه در دادگاه، حدود یک روز و نیم است. لذا بار سنگین دادگاه‌ها مشخص می‌شود.^۶

نتیجه‌گیری

همان گونه که بیان شد در یک نگاه کلی ما با جرایمی سر و کار داریم که بسته به میزان شدت آن جرایم در یک دسته و طبقه خاصی قرار گرفته‌اند. در دسته نخست که از آنها تحت عنوان جرایم اختصاری یاد شده است عموماً جرایمی که کم‌ترین میزان شدت را

^۱ همان، ص ۱۲۷

^۲ Solicitor/Barrister

^۳ Recorder

^۴ مهر، نسرین، دانشنامه حقوق کیفری انگلستان، ص ۱۲۸

^۵ همان، ص ۱۲۸

^۶ همان، ص ۱۲۸

برخوردار هستند در این طبقه قرار می گیرند که به تبع شدت و اهمیت پایینی که دارا می باشند رسیدگی به آنها در اختیار دادگاه صلح قرار داده شده است. در دسته دیگری که بررسی کردیم شاهد جرایمی هستیم با عنوان جرایم قابل کیفرخواست که جرایمی هستند که از بالاترین شدت و اهمیت برخوردار هستند. در جرایم قابل کیفرخواست از آن جایی که فرایند رسیدگی به آنها نیازمند توجه ویژه ای می باشد و عموماً محاکمه و رسیدگی به این جرایم زمان کافی را می طلبد. رسیدگی به این دسته از جرایم به درستی در صلاحیت دادگاه های جزایی و با حضور هیئت منصفه قرار داده شده است. در این میان با نوع دیگری از جرایم برخورد داشتیم با عنوان جرایم دو وجهی که ساز و کار رسیدگی به این جرایم بدین گونه می باشد که در حله اول همانند اکثر پرونده های کیفری بررسی ابتدایی توسط دادگاه صلح به عمل می آید و چنانچه دادگاه صلح، خود را صالح به رسیدگی دانست به متهم اعلام می شود و در اینجا اختیاری برای متهم قائل شده است مبنی بر اینکه اگر بخواهد می تواند درخواست نماید تا پرونده اش در دادگاه جزا و با حضور هیئت منصفه مورد رسیدگی قرار بگیرد. اما چنانچه دادگاه صلح با بررسی صورت گرفته معتقد به صلاحیت دادگاه جزا باشد، در این حالت دیگر حق انتخابی برای متهم باقی نخواهد ماند و پرونده او در دادگاه جزا مورد رسیدگی قرار می گیرد. می توان به این نتیجه پی برد که در این فرایند به نوعی جنبه احتیاط از جهت برگزاری یک محاکمه عادلانه تعبیه شده است بدین نحو که زمانی که دادگاه صلح با بررسی اولیه در پرونده اعتقاد به صلاحیت خود دارند، با این حال این حق را برای متهم قائل می شوند تا بتواند در مرجعی که از نظر رسیدگی دقیق تر و حرفه ای تر عمل می کند مورد محاکمه قرار گیرد و چنانچه از ابتدا پرونده را در صلاحیت دادگاه جزا بدانند، به نوعی رعایت جانب احتیاط را به جا میاورند و حق انتخاب را از متهم سلب می کنند تا پرونده در دادگاه جزا با دقت بیشتری مورد

رسیدگی قرار گیرد. شاید بهتر باشد که در جهت شفاف تر کردن مصادیق و موارد جرایم دو وجهی و به نوعی ساز و کار و چارچوب دقیق تری را برای این قبیل جرایم در نظر گرفت تا از ایجاد ابهام یا اختلافی جلوگیری شود تا اینکه در زمان بررسی که دادگاه صلح انجام می دهد با دقت بیشتری جرایم از یکدیگر تفکیک شوند و اجرای عدالت به نحو دقیق تری میسر گردد.

منابع و مآخذ

- ۱- مهرا ، نسرين ، نظام حقوقی انگلستان ، انتشارات میزان ، تهران ، چاپ سوم ، ۱۳۹۴
- ۲- مهرا، نسرين، کیفرو چگونگی تعیین آن در فرایند کیفري انگلستان (با تکیه بر کارکردهای کیفر)، مجله تحقیقات حقوقی، شماره ۱۳۷، تابستان ۱۳۸۶
- ۳- مهرا، نسرين، جهانی، بهزاد، دستگیری شهروندی در حقوق ایران و انگلستان، پژوهش حقوق کیفري، سال چهارم، شماره چهاردهم، بهار ۱۳۹۵
- ۴- مهرا، نسرين، دانشنامه حقوق کیفري انگلستان، انتشارات میزان، تهران، ۱۳۹۲
- ۵- خزانی، منوچهر، فرایند کیفري (مجموعه مقالات) ، تهران، گنج دانش، ۱۳۷۷
- ۶- ضرغامی ، فرید، مهرا ، نسرين ، مبانی دادرسی بدون کیفرخواست در نظام های حقوقی ایران و انگلستان
- ۷- هیات پژوهشگران کاو اندیش، نظام حقوقی انگلستان، ترجمه نسرين مهرا، تهران، میزان، ۱۳۸۷
- ۸- شاکری، ابوالحسن، بابایی شاهاندرستی، سید بهامین، اجرای دستور جلب در حقوق ایران بانگاهی به حقوق انگلستان، مطالعات حقوق تطبیقی، دوره ۷، شماره ۱، بهار و تابستان ۹۵
- ۹- اسپراک، جان، چگونگی تعیین مجازات در دادگاه های انگلستان، سبزواری نژاد، حجت، تعالی حقوق، سال چهارم، شماره ۱۵، بهمن و اسفند ۱۳۹۰